

DFS projekt UM-1214:

Udvikling og afprøvning af koncept for orkestersammenspil med gradueret nodemateriale

Bilag 2: Evaluering fra Marianne Granvig, dirigent på strygerstævnet i Helsingør

Graduerede stemmer

1. Princippet om graduerede noder
 2. Forløbet af det lille forsøg på stævnet
 3. Hvad dirigenter særligt skal være opmærksomme på i den forbindelse
1. Graduerede noder er en simplificering af værkets originale stemmer udformet således, at mindre øvede amatørmusikere får mulighed for at spille med i værker, der ellers er af en sværhedsgrad, de ikke umiddelbart ville kunne honorere. Bearbejdelsen går ud på at simplificere teknisk og/eller rytmisk vanskelige passager samt at oktavere højtliggende passager ned i mellemløjet. Graduerede noder kan være med til at give børn og unge oplevelsen af "suset" ved at være med til at spille den store musik. Måske kan de også lette voksne amatørers vej tilbage blandt de udøvende efter mange års pause fra instrumentet, hvor fokus har været på karriere og familiedannelse. Endelig kan de graduerede stemmer muligvis fastholde amatører, der ikke har spillemæssigt niveau til at spille de originale stemmer.
 2. Ved strygerstævnet i Helsingør 6. – 8. November blev Mozarts Divertimento KV 136 spillet som bladspil. Værket blev på mit forslag opført to gange for at give flere forskellige orkestermedlemmer mulighed for at prøve at spille de graduerede stemmer. Det er mit indtryk, at deltagerne var meget opsatte på at undersøge, hvordan det var at spille graduerede stemmer. Der var desværre ikke lejlighed til, at jeg i detaljer kunne indhente deltagerne reaktioner, men de fremgår formentlig af de indsamlede spørgeskemaer. Grundlæggende kan jeg dog konstatere, at der var god stemning omkring forsøget! Hørt fra min plads i orkestret var resultatet af gennemspilningerne ikke væsentligt forskellige fra tilsvarende gennemspilningerne med lutter originale stemmer, men bar dog præg af, at orkestretsatsen var mere tung, end Mozart havde tilsigtet.
 3. Når graduerede noder benyttes i et almindeligt prøve- og koncertforløb, er det afgørende, at det anerkendes som en positiv ting, der kan medvirke til at styrke tiltrækningen af unge og yngre amatørmusikere til orkestrene. Hverken dirigent eller medspillere må "se ned" på dem, der spiller de graduerede stemmer. Dette var naturligvis ikke aktuelt ved stævnet i Helsingør, hvor formålet udelukkende var at afprøve og give deltagerne indsigt i de graduerede noder.

I et almindeligt prøve- og koncertforløb skal man for at opnå et musikalsk tilfredsstillende resultat være opmærksom på fordelingen mellem originale og graduerede stemmer. Det er dog ikke muligt at fastlægge nøjagtige mål og proportioner for fordelingen, da det vellykkede resultat naturligvis afhænger af, hvor godt og kraftigt, de originale stemmer bliver spillet, og hvor meget de graduerede stemmer fylder i det samlede lydbillede. Det siger sig selv, at en overvægt af graduerede stemmer vil give et tungt og "firkantet" musikalsk udtryk, der ligger langt fra komponistens intentioner.

Jeg vil stærkt anbefale, at de, der ikke spiller graduerede noder, spiller efter de originale trykte stemmer og ikke efter Sibeliuss-udskrift. Der opstår uvægerligt mange unøjagtigheder og fejl i de computerudskrevne A-stemmer, det gælder især nuancer og foredragstegn. Hvad angår de graduerede noder, opfylder de helt klart formålet om lettere stemmer, men jeg oplever af og til, at nodebilledet er unødigt kompliceret (f. eks. de først par takter af 2. sats, hvor punkterede ottende og sekstendedelspauser giver et uroligt nodebillede).

Opførelserne af Mozart-divertimentoet var ment som bladspilsseancer, jeg havde derfor ikke lejlighed til at arbejde med afbalancering af stemmerne. Havde jeg haft denne mulighed, ville jeg have arbejdet på at undgå at musikken blev tung på grund af den store vægt på grundslag og den tyndere gengivelse af figurationerne. Der var nogle specifikke problemer i forbindelse med harmonisk forudhold (f.eks. 2. Sats t. 4), hvor man i stedet for en espressivt harmonisk spænding hører en dissonerende lille sekund.

Der ligger en udfordring i at strøgsætte, så alle i gruppen følges ad uanset, om de spiller A- eller B-stemmer.

Afslutningsvis nogle spredte bemærkninger om de øvrige værker:

Bearbejdelsen af Elverhøj Ouverturen forekommer mig at være vellykket, dog har jeg en række ændringsforslag, som jeg vil fremsætte ved workshoppen på fredag.

I Brahms kommer 1. violin B-stemmen ofte til at ligne 2. Violinstemmen pga. af de mange nedoktaveringer. Simplificeringerne gør stemmerne lettere at spille, men gør samtidig nodebilledet uroligt.

Britten Playful Pizzicato og The Typewriter er også velegnede, og vil være sjove at spille med i for mindre øvede musikere.

I Bach 3. Brandenburgkoncert er der tale om en gennemgribende simplificering af de karakteristiske tre-delte strygerstemmer. Jeg kunne godt tænke mig at høre denne version. Jeg kan frygte, at der mangler en del stemmer i arrangementet, og det rejser jo en hel ny diskussion: i hvor høj grad må de graduerede udgaver ændre væsentligt på det originale musikalske udtryk?

Marianne Granvig 25. november 2015